

УДК 37.091.4

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.71-1.10>**Т. О. Прибора**кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти
Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

ДО ІСТОРІЇ СТВОРЕННЯ «RATIO STUDIORUM» У XVI СТОЛІТТІ

У статті досліджується вісімнадцятирічний процес створення *Ratio Studiorum* – основного документа, який регулював діяльність єзуїтських навчальних закладів XVI – XVIII ст. Визначена нормативна база, укладена за життя І. Лойоли, що стала підґрунтям для створення документа. Вона включає конституції Мессінської, Римської, Германської колегій та університету Гандії, *Ratio Studiorum* Мессінської колегії, п'ятий розділ Конституції Товариства Ісуса та *quadrimestres* – листи, в яких подавалися новини з колегій.

На основі німецьких, італійських, англійських і російських історичних джерел XVI – XX ст. розглянуто безпосередній процес створення документа, який розпочався за часів керівництва орденом К. Аквавівіою, від розробки і редагування до апробації перших положень на практиці і затвердження остаточного варіанту *Ratio Studiorum*.

У статті звертається увага на те, що розробкою *Ratio Studiorum* займалися дві комісії, перераховані члени першої комісії, але результати їх діяльності не подаються. Основний акцент робиться на діяльності другої: визначені її члени, проаналізовано, до яких єзуїтських провінцій вони належали, розглянуто режим і зміст їх роботи, який не залежав від пори року і поділявся на дві частини: тригодинну конференцію навчальної комісії, на якій обговорювалися «безпечні богословські питання», та вивчення у другій половині дня класичної дидактики, філософських та богословських творів, університетських документів та пропозицій щодо навчання, які надходили з провінцій.

Досліджено, що створення та удосконалення *Ratio Studiorum* проходило в кілька етапів. Його перше видання було засуджене інквізицією та Папою Римським Сікстом V, заборонене до видання в першій редакції, а розіслані екземпляри вилучено з обігу. Друге видання зазнало кардинальних змін, було видане тільки з метою вдосконалення і для потреб Товариства Ісуса. Стиль остаточного його варіанту був змінений від коротких трактатів у ранніх виданнях статуту до коротких, чітких, зрозумілих, деталізованих правил. Цей варіант складався з положень, які скеровували все багатогранне життя школи, з акцентом на навчально-виховному процесі. Від того часу вносити зміни в документ нікому не дозволялося, незалежно від рівня посадовця і провінції, в якій здійснювалася освітня діяльність. Навіть генерал до XVIII ст. не вносив зміни до *Ratio Studiorum*.

Ключові слова: історія зарубіжної педагогіки, єзуїтська система освіти, І. Лойола, К. Аквавівіа, *Ratio Studiorum*.

Постановка проблеми. Українська освіта на зламі XX–XXI ст. переживає низку реформ, у тому числі і системних, покликаних забезпечити суспільно-економічні потреби держави. Успішне функціонування всієї системи освіти істотно залежить від продуманості, логічності і універсальності нормативних документів, які регулюють діяльність навчальних закладів, перебіг освітнього процесу, зміст навчальних планів і програм. Тому вивчення історичного досвіду розробки таких документів може виявитися корисним і в сучасних умовах. Одним із таких фундаментальних документів, який на століття визначив успішну діяльність єзуїтських закладів освіти в усьому світі, був *Ratio Studiorum*.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на посилення інтересу сучасних педагогів до єзуїтської освіти XVI – XVIII ст., кількість вітчизняних досліджень, що розкривають процес створення *Ratio Studiorum*, незначна.

Німецькі дослідники кінця XIX ст. Г. Пахтлер і Б. Дур (Pachtler G.M., Dühr B., 1887) зверта-

ють увагу на створення *Ratio Studiorum*, роль К. Аквавівіо та Папи Римського в цьому та наводять загальну характеристику розділів перших видань.

У монографії генерала Товариства Ісуса П.-Х. Ковенбаха (Kolvenbach P.-H., 1987) «Іди і вчи. Характеристика єзуїтської освіти» у додатку 1 «Ігнатій, перші єзуїтські школи та *Ratio Studiorum*» згадується цей документ, окреслюється його значення для розвитку єзуїтської освіти, хоча сама характеристика не подається.

Італійський дослідник Р.Г. Вілослада (Villoslada R.G., 1954) розглядає створення *Ratio Studiorum* в контексті дослідження Римської колегії.

У межах дослідження становлення єзуїтської освіти створення *Ratio Studiorum* висвітлювали також науковці Ж. Губер (XIX ст.), Т. Хьюз (XIX ст.), Дж. Гансс (XX ст.), К. Касаліні (XXI ст.), С. Кот (XX ст.) та інші.

Вплив *Ratio Studiorum* на європейську й українську освіту досліджено в роботах сучасних українських науковців О. Духа, В. Кметя, Т. Шевченко та інших.

Мета статті. Головною метою роботи є висвітлення процесу створення *Ratio Studiorum* – основного документа, який регулював освітній процес в єзуїтських навчальних закладах XVI – VIII ст.

Для розв'язання поставленої мети використаний комплекс загальнонаукових методів: аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, нарративний метод та історичні методи (історико-структурний та хронологічний).

Виклад основного матеріалу. У зв'язку зі стрімким збільшенням кількості єзуїтських закладів наприкінці XVI ст. виникла потреба створити документ, який би регламентував однакові для всіх закладів зміст, форми, методи навчання і виховання. За життя І. Лойоли його не було створено, хоча можна стверджувати, що почала накопичуватися нормативна база: “*Constitutiones Collegiorum*” (1548–1550) (Х.А. де Поланко), “*Constitutiones Universitatis Gandiensis*” (1549–1550), “*Regulne Rectoris Collegii Romani*” (1551), “*De Ratione studiorum Collegii Messanensis*” (1551) (Г. де Кудре, Х.А. де Поланко), “*Constitutiones el regulae Collegii Germanici*” (1552), “*Et Regulis de scholis collegiorum*” (1553), “*Constitutiones et Regulae Collegii Germanici*” (1552–1555), “*Regulae magistri priorum elementorum in Collegio Goano*” (1552) (Г. Барзеус), “*De studii generalis dispositione el ordine*” (1552) (Дж. Нададь), “*Regulae de scholis collegiorum*” (1553) (Дж. Нададь), “*Ratio ordinandi studia universitatis Compostellae*” (Roma, 1553) (І. Лойола) та інші.

Поряд із цими важливими документами не можна недооцінювати накопичений досвід практичної педагогічної діяльності завдяки запровадженню Х.А. де Поланко *quadrimestres* – листам, в яких подавалися новини з колегій, що надсилалися генералу ордену тричі на рік в січні, травні та березні провінціалами із загальною і суто педагогічною інформацією про зміст освіти, особливості викладання, цікаві педагогічні надбання в колегіях [11, р. 46].

У *Конституції Товариства Єзуїтів* (1556) окремих 5 розділ був присвячений організації освітнього процесу. Щоб підкреслити значення, яке надавалося освітньому сектору, Т. Хьюз зазначав, він займав $\frac{1}{4}$ від загальної кількості сторінок (28 із 111 сторінок конституції) і складався з 17 підрозділів (Hughes, 1892, р. 56–57). В одному з них, що розглядав методи навчання і порядок вивчення наук, укладач документу наголошував, що низка пунктів «розглядатиметься окремо, в деякому документі, затвердженому генералом» [6, р. 194]. Фактично в Конституції робилося посилання на майбутній *Ratio Studiorum* або систему навчання в Товаристві Ісуса, а значить, можемо припустити, що в І. Лойоли був намір створити такий документ.

У Конституції законодавчо визначався загальний спосіб навчання, зверталася увага на такі аспекти: 1) засновники колегії і благодійники;

2) володіння і доходи коледжів; 3) студенти або схоласти, що належать до Товариства; 4) нагляд та контроль за студентами під час навчання; 5) освіта, яку здобудуть учні; 6) різні способи допомоги учням, щоб забезпечити їх успішність; 7) школи, приєднані до Товариства для зовнішніх студентів, які не належать до ордену; 8) розвиток схоластів, що належать до ордену, в різних гуманітарних науках, які можуть допомогти їм бути корисними для ближнього; 9) відлучення схоластів від навчання; 10) управління колегіями; 11) прийняття університетів під контроль ордену; 12) науки, які викладаються в університетах Товариства; 13) методи і порядок у процесі вивчення вищезначених наук; 14) базові підручники; 15) курси та ступені; що стосується доброї моралі; 16) чиновники та асистенти в університетах [7, р. 56–57].

Ретельна робота над *Ratio Studiorum* розпочалася після обрання Клаудіо Аквавиви генералом Товариства Ісуса 19 лютого 1581 р. Майже одразу була скликана комісія з 20 панотців у Римі. Вони обрали 12 панотців із різних провінцій, які мали розробити загальний проект навчальної програми. До складу комісії увійшли: Франц Костер (Franz Coster) – німець; Ніколаус Клер (Клер? Nicolaus Clerus (Clerc) – француз; Петрас Фонсека (Petras Fonseca), Себастьян Моралес (Sebastian Morales) – португальці; Альфонс Деза (Alfons Deza) Якоб Акоста (Jakob Acosta) – іспанці; Франц Адорно (Franz Adorno), Джоб Мальдонат (Job Maldonat), Ахілл Галіард (Achilles Galiardus) – італійці; Франц Рібера (Franz Ribera), Агідій Гонсалес (Agidius Gonzalez), Бенедикт Сарді (Benedikt Sardi) – неаполітанці [10, р. 6–7; 15, р. 97].

Нині невідомі архівні документи, які б розкрили діяльність комісії, але можемо припустити, що робота була не надто продуктивною, отці не подолали розбіжності в поглядах, оскільки в 1584 р. К. Аквавива створив нову комісію з 6 панотців, до складу якої не увійшов жоден член попередньої [10, р. 7].

Як і попередню, комісію для колегіальної роботи над навчальною програмою було сформовано з панотців різних національностей, що представляли найважливіші провінції: Йоганнес Азор (Johannes Azor) з Іспанії, Каспар Гонсалес (Kaspar Gonzalez) з Португалії, Якоб Тірій (Jakob Tirus) з Франції, Петрус Бус (Petrus Busaus (Busee)) з Австрії, Антон Гісанус (Anton Guisanus) з Верхньої Німеччини, Стефан Туччі (Stephan Tucci) з Риму [10, р. 7–8].

Порівнюючи склади комісії, можна зазначити, що в обох були представники з 5 асистенцій (департаментів): італійської (провінції – Рим, Сицилія, Неаполь, Мілан, Венеція); португальської (провінції – Португалія, Гоа, Малабар, Японія з Сіамом, Тонкіною та Кохінхіною, Китай, Бразилія, Мараньон); іспанської (Толедо, Кастилія,

Арагонія, Бетія, Сардинія, Перу, Чилі, Терра-Фірма, Мексика, Філіппінські острови, Парагвай, Квіто); французької (провінції – Іль де Франс, Аквітанія, Ліон, Тулуза, Шампань); німецької (провінції – верхня Німеччина, нижній Рейн, Австрія, Богемія, Нідерланди, Фландрія, Польща, Литва, Англія) [1, с. 226; 3, с. 88–89]. Це свідчить про те, що в процесі розробки універсальної програми єзуїти намагалися врахувати особливості різних націй задля забезпечення ефективного навчання в усіх регіонах світу, де відкривалися колегії.

У грудні 1584 р. Папа Римський Григорій XIII благословив шістьох префектів із навчання на важливу роботу. Папа і католики були надзвичайно зацікавлені в загальній реформі християнської освіти. Можливо, вони сподівалися, що *Ratio Studiorum* послужить зразком не тільки для єзуїтських установ, а й для наукових шкіл усього християнського світу.

Впродовж шести зимових місяців панотці жили в закладі святого Петра в Борго, а шість літніх – через спеку в церкві Сант-Андреа на Квіріналі (найвищий із семи пагорбів Риму). Це свідчить про те, що робота постійно контролювалася понтифіком, він точно знав про її хід і переглядав готові частини.

День розробників поділявся на дві частини. Спочатку відбувалася тригодинна конференція навчальної комісії, на якій обговорювалися «безпечні богословські питання». Усі статті Фоми Аквінського обговорювалися одна за одною. Друга половина дня присвячувалася вивченню класичної дидактики, філософських та богословських творів, університетських документів та пропозицій щодо навчання, які надходили з провінцій. Після ретельного обговорення та узгодження положення вносилося в документ [15, р. 98].

У серпні 1585 р. роботу було завершено. Після її вивчення К. Аквавіві розіслав документ до провінцій і наказав, щоб у кожній із них щонайменше п'ять компетентних осіб спочатку індивідуально, а потім разом проаналізували його і надіслали результати своєї експертизи до Риму. Після отримання звітів із провінцій у Римській колегії продовжилася робота над документом. Її найвідоміші професори і три члени робочої групи 1584–1585 рр. розробили удосконалений *Ratio Studiorum* і подали його для ознайомлення генералу і його асистентам.

Перший варіант документа був опублікований як рукопис у 1586 р. і знов відправлений до провінцій. Цього примірника немає ані в головному єзуїтському архіві (Hauptarchiv S.J.), ані в архівах німецької провінції. Римський коледж мав 2 копії до 1870 р., але вони були передані в Biblioteca Vittorio-Emanuele і незабаром продані як «подвійні примірники». Г. Пахтлер відшукав тільки одну копію в бібліотеці Тріра, яка належала «Collegii

Soc. Jesu Trevir» [10, р. 17]. Ще один екземпляр, за даними 2020 р., є в Російській державній бібліотеці (Ratio atque institutio studiorum ..., 1586).

Німецького дослідника зацікавив примірник книги, який знаходився в міській бібліотеці Тріра. Цей екземпляр містив багато рукописних уточнень та доповнень, які, очевидно, були зроблені в Римі перед надсиланням книги до колегії, зокрема, майже всі цитати з богословської «Суми теології» Ф. Аквінського. Деякі слова, іноді цілі речення закреслені і замінені рукописними словами. Позначені такі слова були знаком (*) після відповідного слова. Якщо речення було змінене повністю, то виділялося зірочками з двох боків. Правки, як вважає дослідник, ймовірно, зроблені на попередній конференції генерала Клавдія Аквавіві з асистентами. Згадана копія містила рукописні зауваження на внутрішньому аркуші бібліотекаря Тріра Віттенбаха.

Ratio Studiorum починався рукописною приміткою латиною, датованою 3 червня 1810 р.: «Примітка. Ця відома інструкція [?] була складена Клаудіо Аквавівіою, генералом Товариства єзуїтів, або, принаймні, за його наказом та під його редакцією. Ця книга стала дуже рідкісною, оскільки, засуджена <...> домініканським розпорядженням, засуджена інквізицією як єретична, засуджена цим <...> судом [?!]. Король Іспанії також засудив в Римі, а Сікст V засудив і заборонив єзуїтам держане чи приватне використання» [10, р. 17].

Щодо першого варіанту *Ratio studiorum*, як зазначає німецький науковець, сеньйор Товариства Ісуса ХІХ ст. Г. Пахтлер, існувало безліч чуток, і однозначно підтвердити чи спростувати їх дуже важко.

Проте деякі факти науковцем підтверджуються, наприклад, що Папа Сікст V (1585–1590) заборонив використання документа; в Товаристві Ісуса на ґрунті національних розбіжностей почалися конфлікти, оскільки не всі члени ордену підтримували неаполітанця К. Аквавіві, за що незабаром були виключені з Товариства; проти *Ratio* повстали домініканці, які мали давні протиріччя з «Institutum S.J.» [10, р. 17].

Як зазначав професор Мюнхенського університету ХІХ ст. Ж. Губер (1898), орден затвердив Статут, однак король Іспанії Філіп II передав перше видання на розгляд інквізиції, яка визнала книгу небезпечною і різкою [2, с. 204–205].

Противники документа, яких підтримав Великий інквізитор Мадрида Кірога, наголошували на недостатній обґрунтованості і не беззаперечної посилань на Фому Аквінського, «таке посягання на безумовну репутацію святого Фоми здавалося їм головним злочином», крім того, були зауваження до розділу «Delectus opinionum» та самої організації навчання. Тому Сікст V заборонив видання в першій редакції [10, р. 18].

К. Аквавіві звернувся за допомогою до Сікста V, який надіслав листа до Гранд-інквізитора і зауважив, що книга, яка опублікована як рукопис, не стосується іспанської інквізиції.

Генерал також написав до іспанського короля Філіпа II, який в той час був оголошений у розшук, і попросив отца Поррія особисто поговорити з монархом, щоб той допоміг уладнати справи з інквізицією. Філіп II домовився з ними. Тим часом документ продовжували вдосконалювати [10, р. 18].

Зрештою, в 1591 р. єзуїтські колегії в усіх провінціях отримали *Ratio Studiorum* як звичайний законопроект для подальшого вивчення і удосконалення. Він називався "Ratio atque institutio Studiorum S.J" з вихідними даними "Romae, in Collegio Soc, anno 1591, 8°; 4 SS. Titel und Vorrede, 332 SS.". Відгуки та пропозиції із закладів направлялися панотцям Туччі, Азору та Гонсальвесу, які вивчали їх із професорами Римської колегії. Зрештою, із цієї частини був видалений розділ "Delectus opinionum" [10, р. 8–9, 20; 14, р. 111–112].

На п'ятій Загальній Конгрегації ордену, яка відбувалася в Римі в 1592–1593 рр., делегати звітували про перші результати впровадження плану в навчальний процес і вимагали певних змін. Після того, як теоретичні положення плану були перевірені й підтверджені на практиці, у 1599 р. в Неаполі було затверджено остаточну версію «Ratio atque Institutio Studiorum Societatis Jesu» [14, р. 111–112; 15, р. 98].

Остаточний варіант складався з положень, які скеровували все багатогранне життя школи. Від того часту вносити зміни в документ нікому не дозволялося, незалежно від рівня посадовця і провінції, в якій здійснювалася освітня діяльність. Навіть генерал до XVIII ст. не вносив зміни до *Ratio Studiorum*. Це підтверджують слова польського історика XX ст. С. Кота (1934): «Від Тихого океану і до Дніпра в кожній колегії однаково навчали, генерал міг бути спокійним: в один і той самий день, в один і той самий час, майже те саме читалося і обговорювалося» [9, с. 234].

Ratio Studiorum, як зазначав двадцять дев'ятих генерал Товариства Ісуса П. Кольвенбах (1987), був посібником для адміністраторів і викладачів для щоденної роботи в закладах, практичними директивами щодо управління школи, формування і розподілу вчительського складу, навчального плану та навчальною програмою [8, р. 22].

У документі подавалися правила для всіх учасників освітнього процесу в єзуїтських закладах. Він стосувався організаційних і навчальних норм. Статут складається з розділів і будувався в послідовності від вищого рангу до нижчого в освітньому процесі. Спочатку подавалися правила, що регулювали діяльність провінціала, оскільки від нього залежить успіх організації і діяльності освітніх

закладів у провінції. Далі зазначалися обов'язки ректора (назва подавалася відповідно до італійської традиції, оскільки в Паризькому університеті ця посада називалась «директор»). Остатнім описувався обслуговуючий персонал.

Щодо навчального процесу, то зверталася увага на перелік предметів, послідовність і правила їх викладання, навчальний розклад і режим роботи закладу, методи вивчення та заохочення студентів. Також наводилися правила управління позакласними заходами, такими як театр, спорт та академії тощо.

Структура та стиль остаточного варіанту відрізняються від ранніх видань *Ratio*. П'ята Конгрегація відмовилася від стилю коротких трактатів у ранніх виданнях статуту і прийняла пропозиції провінційних конгрегацій щодо коротших, чіткіших, зрозумілих, деталізованих правил [4, р. 157].

Відповідно до *Ratio Studiorum* єзуїтські школи ділилися на нижчу і вищу. Вищі школи включали план нижчої і вищої. Навчальний план нижчої школи був гуманістичного спрямування і включав 5 класів: три граматичні класи (*infima classis Grammaticae*; *media classis Grammaticae*; *suprema classis Grammaticae* (синтаксис)), поезії (*humanitas*), риторики (*rhetorica*), а план вищої школи включав філософію (*philosophiae*) і богослов'я (*theologica*). Навчання в колегіях ґрунтувалося на навчальному плані вищої школи [4, р. 157].

Висновки і пропозиції. Розробка такого фундаментального всеохоплюючого документа, який, з одного боку, відповідав освітнім потребам того часу, оптимізував і систематизував весь освітній процес, а з іншого – задовольняв побажання як Папи Римського, так і інквізиції та самого ордену, зайняла 18 років. Впродовж усього періоду відбувалося постійне удосконалення *Ratio Studiorum* шляхом узагальнення власного та передового досвіду гуманістів, напрацювання ідей, їх апробації та вдосконалення в єзуїтських колегіях. Усе це призвело до створення документа, який на століття визначив організацію, зміст, методи, форми навчання в єзуїтських освітніх закладах.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів зазначеної проблеми. Подальші наукові розвідки можуть бути спрямовані на поглиблене вивчення перших варіантів *Ratio Studiorum*.

Список використаної літератури:

1. Гривингер Т. Иезуиты. Полная история их явных и тайных деяний от основания ордена до настоящего времени. Санкт-Петербург : Тип. М.О. Вольфа, 1868. Т. I : 349, II с.
2. Губер Ж. Иезуиты, их история, учение, организация и практическая деятельность в сфере общественной жизни, политики и религии / Пер. с 6-го изд. В.И. Писаревой. Санкт-Петербург : Ф. Павленков, 1898. 320 с.

3. История XVIII столетия, или Обстоятельное описание всех важнейших происшествий и достопамятных перемен, случившихся в восемнадцатом столетии, с приобщением подробных известий о жизни и делах всех славных и достойных примечания мужей, в течении оною живших: перевод с немецкого. Москва : в Типографии С. Селивановского, 1807. Ч. 9. 365 с.
4. Casalini C. (2019). Rise, Character, and Development of Jesuit Education: Teaching the World. In Ines G. Županov (Ed.), *The Oxford Handbook of the Jesuits*. New York : Oxford University Press. P. 153–176.
5. Einstweilige Verordnung des P. Cl. Aquaviva V. 1586. In G. M. Pachtler, B. Duhr (Eds.), *Ratio studiorum et institutiones scholasticae Societatis Jesu, per Germaniam olim vigentes*. Berlin: A. Hofmann, 1887–1894. P. 12–14.
6. Ganss G.E. Saint Ignatius' idea of a Jesuit university; a study in the history of Catholic education, including part four of the Constitutions of the Society of Jesus. Milwaukee–Wisconsin : The Marquette University Press, 1954. 368 p.
7. Hughes T. Loyola and the Educational System of the Jesuits. New York : Charles Scribner's sons, 1892. 302 p.
8. Kolvenbach P.-H. Go Forth and Teach: The Characteristics of Jesuit Education (By the International Commission on the Apostolate of Jesuit Education). *Jesuit secondary education association foundations*, 1987 P. 1–32. URL: https://www.fairfieldprep.org/uploaded/Documents/15-16_School_Year/GoForthAndTeach.pdf
9. Kot S. Historia wychowania Od starożytnej Grecji do połowy w. XVIII. Lwów : Państwowe wydawnictwo ksiazek szkolnych, 1934. Tom 1. 407 s.
10. Pachtler G.M. Ratio studiorum et institutiones scholasticae Societatis Jesu per Germaniam olim vigentes collectae concinnatae. Berlin, A. Hofmann & Co., 1887. Tomus 2. Ratio studiorum ann 1586, 1584, 1832. 524 p.
11. Nell P. Jesuit Letters. In Ines G. Županov (Ed.), *The Oxford Handbook of the Jesuits*. New York : Oxford University Press, 2019. P. 44–72.
12. Nicolau M. (Ed.) Pláticas espirituales del P. Jerónimo Nadal, S. I., en Coimbra (1561). Granada : Facultad Teológica de la Compañía de Jesús, 1945. 222 p.
13. Ratio atque institutio studiorum per sex patres ad id iussu r[everendi] p[atris] [Claudii Acquavivae] praepositi generalis deputatos conscripta. Romae [Roma] : in Collegio Societatis Iesu, è cūdebat Franciscus Zanettus, 1586. [2] ff., 66 p.
14. Schwickerath R. Jesuit education its history and principles viewed in the light of modern educational problems. St. Louis : B. Herder, 1903. 687 p.
15. Villoslada R.G. Storia del Collegio Romano dal suo inizio (1551), alla soppressione della Compagnia di Gesù (1773). Roma : Pontificia Univ. Gregoriana, 1954. 356 p.

Prybora T. To the question of the creation of “Ratio Studiorum” in the XVI century

The article deals with the 18-year long process of the creation of Ratio Studiorum, the basic document which regulated educational process in all Jesuit schools and colleges in 16–18th centuries. Much attention is paid to the normative framework established during the life of Ignatius Loyola which became the basis for the future document. It included the constitutions of the Jesuit colleges in Messina, Rome and Germanica and the university of Gandia, Ratio Studiorum of Messina college, the fifth chapter of the Constitution of the Society of Jesus and quadrimestres, which were the quarterly news letters from all Jesuit colleges and schools.

Using German, Italian, English, Spanish and Russian historical sources of 16–20th centuries, it has been traced step by step the exact process of the work on the document, which began during General Claudio Acquaviva rule, from initiating the idea, its development and editing to approbation of the first norms in practice and adoption of the final edition of Ratio Studiorum.

The article states that actually two committees worked on Ratio Studiorum. There is given the list of Jesuits composing the first committee though no results of their work are provided. It encountered a number of obstacles which caused the failure in making up the document and was dismissed. This led to the convocation of the second committee which accomplished the work. The main focus is put on the work of the second committee. The author enlisted its participants, named the provinces they came from, analysed the daily routine of the committee and the work they were doing, which did not depend on the season and consisted of two parts: a three-hour conference of the academic commission in the morning, when “safe” theological issues were being discussed, and the afternoon debates on the studies of classical didactics, philosophical and theological works, universities documents and ideas as for educational process

It has been found out the first edition of Ratio Studiorum was forbidden to be published by the Pope and Spanish inquisition and few published issues were withdrawn from circulation. The second edition underwent radical changes in style and contents. It provided simple, clear, detailed academic rules. There is made a comparative description of the contents of the first editions of Ratio Studiorum in comparison with the final one. The letter is given much detailed analysis.

Key words: history of foreign pedagogy, Jesuit education system, Ratio Studiorum, Ignatius Loyola, Claudio Acquaviva.